

негативний ефект: вона позначається на самому професіоналі, на суб'єкті спілкування;

- клієнти, споживачі, пацієнти тощо, а потім взаємини обох сторін [2].

Неблагополучна психологічна атмосфера професійної діяльності: визначається двома основними обставинами – конфліктністю по вертикалі, у системі «керівник – підлеглий», і по горизонталі, у системі «колега – колега». Нервозна обстановка спонукує одних розтрачувати емоції, а інших – шукати способи економії психічних ресурсів. Рано або пізно обачна людина з міцними нервами буде схилитись до тактики емоційного вигорання: триматися від усього й всіх подалі, не приймати все близько до серця, берегти нерви.

Синдром «емоційного вигорання» все ще належить до маловивчених феноменів особистісної деформації та являє собою багатоаспектний конструкт, набір негативних психологічних переживань, пов'язаних із тривалими й інтенсивними міжособистісними взаємодіями з високою емоційною насиченістю або когнітивною складністю, а отже, можна сказати, що ключову роль у виникненні синдрому «вигорання» відіграють емоційно ускладнені або напружені стосунки в системі «людина-людина».

Список використаної літератури:

1. Александровский Ю. А. Пограничные психические расстройства- [Руководство для врачей] / А. Ю. Александровский. - М.: Медицина, 2000. – 496 с.
2. Бойко В. В. Синдром «емоціонального вигорання» в професіональному общении / В. В. Бойко. — СПб. : Питер, 1999. — 154 с.
3. Кулик С. М. Психологічні проблеми професійної адаптації вчителів / С. М. Кулик // Актуальні проблеми психології / [за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки]. – Т. 1. – К. : Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України, 2001. – 256 с.
4. Фирсова А.В., Павлова А.М. Изучение и профилактика эмоционального выгорания у педагогов // Психология сегодня : Материалы XI региональной научно-практической конференции студентов и аспирантов. / Фирсова А.В., Павлова А.М. //– Екатеринбург, 2009. – 261 с.

Науковий керівник: доцент О.В. Куліш

ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ВЗАЄМОДІЇ З ТВАРИНАМИ

В. В. Семенченко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

З розвитком цивілізації через постійне фізичне та емоційне навантаження серед дорослих і дітей збільшується кількість захворювань психогенного характеру. Таким чином постає питання пошуку ефективних методів надання психологічної підтримки. Одним з таких методів є анімалотерапія (від латинського «animal» – тварина) – науковий метод лікування і профілактики різних захворювань, який ґрунтується на використанні психічних можливостей тварин. Основним психотерапевтичним засобом є взаємодія людини з твариною. Близький контакт, кінестетичні аспекти взаємодії, невербальне спілкування людини з твариною сприяють зниженню психічної напруги, процесам саморегуляції, самовідновлення завдяки відчуттю єдності з природою.

У педагогіці тварин традиційно використовують з метою ознайомлення з природою (частіше в період дошкільного дитинства). Кожна програма розвитку дитини дошкільного віку містить відповідний розділ, теоретичне обґрунтування та методи роботи в цій сфері. Формування ціннісного та емоційно-позитивного ставлення до живої природи в ранньому та дошкільному дитинстві можливе лише на основі

емоційного досвіду безпосередньої взаємодії дитини з тваринами. Подібна взаємодія збагачує та розвиває рухову сферу (локомоторну, маніпулятивну), сенсорно-перцептивні процеси, пам'ять, інтелект, емоційну сферу дитини, стимулює розвиток довільності, самоконтролю тощо. Взаємодія з твариною пов'язана з комплексністю стимуляції, рухливістю, необхідністю ситуативного прогнозування її поведінки та відповідної регуляції дитиною власних дій [2].

Подібна взаємодія суттєво відрізняється від інших психотерапевтичних засобів. Основні відмінності полягають у наступному:

- 1) тварина має внутрішнє джерело активності, як наслідок є непередбачуваною;
- 2) тварина не є носієм смислової та оцінної функцій відносно людини, тобто вона виражає завжди безпосередні почуття, що дозволяє дитині звільнитися від проявів психологічного захисту;
- 3) тварина має «внутрішню позицію», власну мотивацію і включається в процес взаємодії з людиною, активно проявляючи позицію.

Тварини, які використовуються у анімалотерапії, самі можуть бути включені у стосунки прив'язаності. Прив'язаність як адаптивна мотиваційно-поведінкова система (за Дж. Боулбі) має декілька спільних для всіх вищих тварин властивостей. Одними з найважливіших є базові функції об'єкта прив'язаності: емоційне прийняття, підтримка і захист. Саме ці функції приймає на себе тварина і проявляє в ситуації взаємодії з дитиною. Тварина демонструє повне та безумовне прийняття дитини, якого вона позбавлена у стосунках з близькими людьми. Крім того, тварина взаємодіє при відсутності системи цінностей та смислів, з позицій чого можна було б оцінити «правильність» або «бажаність» стану та поведінки дитини.

У дитячій психотерапії взаємодія з твариною може компенсувати емоційну депривацію, бути ефективною при корекції прив'язаності, порушень у спілкуванні (тривожність, занижена самооцінка, заїкуватість). Ефективним є використання тварин для корекції гіперактивності у дітей, стимуляції інтелектуального та емоційного розвитку [1].

Можливим є включення тварин в корекцію дитячо-батьківських стосунків, батьківської сфери зокрема (формування емоційно-позитивного ставлення до стимулів немовляти (дитини раннього віку), мотивації та ціннісно-смислової позиції стосовно дитини та батьківської ролі). Особливої уваги в даному контексті потребує тема «Діти та домашні тварини», оскільки саме у дітей виникає бажання мати тваринку вдома. Якщо сільські діти можуть компенсувати потребу в емоційній близькості з тваринами, доглядаючи за птахами, коровами. То міським дітям бракує взаємодії з тими, хто не оцінює, не контролює, а просто любить і хоче гратися. Саме можливості дорослих у розумінні природних явищ та взаємодії з об'єктами природи виховують в дитині певне ставлення до неї, так звану екологічну свідомість, яка реалізується в подальшому житті [4].

Бажання дітей мати тварину вдома може бути пов'язане з психологічними потребами: бути зверху, бути сильнішим; турбуватися про когось, мати живу, теплу іграшку; безумовного прийняття з боку живої істоти. Поряд з цим взаємодія дитини з тваринами сприяє розвитку комунікативних навичок. Визначаючись із видом тварини, дитина обирає її у відповідності до власних індивідуальних особливостей. Тобто, за обраною твариною можна визначити психологічні характеристики та труднощі дитини, які можуть бути вирішені при спілкуванні з живою істотою

Отже, задля виховання у дитини природоцентрованої етики, вирішення психологічних труднощів корисно взаємодіяти із тваринами.

Список використаної літератури:

1. Зорина З.А. Зоопсихология: элементарное мышление животных. /З.А. Зорина, И.И. Полетаева. – М., 2001. – 354 с.
2. Максименко С.Д. Развитие психики в онтогенезе. (в 2-х т.). /Максименко С.Д. – К.: Форум, 2002. – 320 с.
3. Тинберген Н. Поведение животных. / Тинберген Н. – М.: Мир, 1985. – 192 с.
4. Вагнер В.А. Психология животных. 2-е изд. /Вагнер В. А. – М., 1992. – 209 с.
5. Дьюсбери Д.А. Поведение животных. /Пер. с англ. / Дьюсбери Д.А. – М.: Мир, 1981. – 479 с.
6. Мешкова Н. Н. Хрестоматия по зоопсихологии и сравнительной психологии. /Н.Н. Мешкова, Е.Ю. Федорович. – М.: Российское психологии, общество, 1997. – 186 с.

Науковий керівник: доцент Н.В. Шавровська

ТЕСТОВІ МЕТОДИКИ ОЦІНКИ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕЖ

Т. М. Соловійова

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

У науковій літературі тема психологічних меж постає у зв'язку з актуальними дослідженнями проблем оптимального особистісного та міжособистісного функціонування в сучасних суперечливих умовах. На цей час існують спроби операціоналізувати це поняття. Ми розглянемо лише деякі методики, зокрема опитувальники, що використовують в ході вивчення психологічних меж особистості.

Американський дослідник Ернест Гартманн уперше запропонував розуміти поняття психологічних меж (boundaries in the mind) як новий «вимір» особистості (Hartmann, 1991). Відповідно до його концепції люди відрізняються одне від одного організацією психічної діяльності, зокрема тим, якою мірою вони схильні сприймати, мислити, уявляти сутності пов'язаними (або не пов'язаними) між собою. Так, сильний зв'язок репрезентує тонкі, слабкий – товсті (щільні) межі. «Щільні межі» означають чітке розрізнення: чорне-біле, добро-зло, ми-вони, правильно-неправильно, «тонкі межі» – протилежне: пошук схожості, злиття та суміш, «відтінки сірого» [9]. Е. Гартманн наводить опис типів психологічних меж, серед яких: перцептивні межі; межі, пов'язані з думками та почуттями; межі, пов'язані із свідомим станом, свідомістю; межі щодо станів сну, сновидінь, прокидання (неспання); межі, пов'язані з грою; межі пам'яті; тілесні межі; межі в міжособистісній взаємодії; межі між свідомим і несвідомим і між ід, его, супер-его; межі як захисні механізми психіки; межі ідентичності; групові межі; межі в організації способу життя; межі як переваги у доквітлі; межі поглядів і суджень; межі у вчинках і рішеннях [10].

Спираючись на емпіричні дані роботи з різними професійними та клінічними групами осіб, для кількісної оцінки ступеня «тонкості-щільності» наведених вище типів меж Е. Гартманн та його колеги розробили Опитувальник психологічних меж (The Boundary Questionnaire, 1991) [там само]. Перша версія складається із 146 тверджень, розподілених між 12 категоріями: сон/неспання/сновидіння; незвичайні переживання; думки, емоції, настрої; дитинство, юнацтво, дорослість; взаємини; сензитивність; чистота, акуратність, точність; краї, лінії, одяг; погляди щодо дітей та інших; погляди щодо організацій; погляди щодо людей, націй, груп; погляди щодо краси, правди. Досліджуваний отримує підсумковий результат за кожною з дванадцяти категорій, сумою перших восьми категорій (Особистісний підсумок), сумою останніх чотирьох категорій (Підсумок Світ) та загальний підсумок шкали меж. Високий показник завжди відповідає тонким межах. Скорочена версія опитувальника (BQ-18 [Short Form]) містить 18 тверджень [9].